

*Лопушняк Г.С.
д.е.н., професор, завідувач кафедри
соціоекономіки та управління персоналом
Київськи національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана*

**КАФЕДРА СОЦІОЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ КНЕУ ІМ. В. ГЕТЬМАНА:
60 РОКІВ У НАУКОВОМУ ПОШУКУ ТА ФОРМУВАННІ
НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ У СФЕРІ ПРАЦІ**

Сфера праці й соціально-трудова відносин є одним із ключових вимірів сучасного суспільного розвитку. Саме в ній концентруються наслідки технологічних зрушень, глобалізації, демографічної кризи, війни, посилення соціальної нерівності та цифрової трансформації економіки. Від того, як організовано працю, якими є умови зайнятості, механізми відтворення й розвитку людського потенціалу, значною мірою залежать стійкість економічних систем, рівень соціальної згуртованості та перспективи сталого розвитку держави. Це зумовлює особливу вагу наукових досліджень у сфері праці, соціальної політики, управління персоналом і розвитку соціоекономічних інститутів, а також роль наукових шкіл і академічних осередків, здатних продукувати нові підходи до осмислення та регулювання цих процесів.

У цьому контексті кафедра соціоекономіки та управління персоналом Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана постає не просто структурним підрозділом закладу вищої освіти, а сформованим упродовж 60 років науково-освітнім осередком, який зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняної школи економіки праці, соціоекономіки та управління персоналом. Ювілей кафедри підсумовує шість десятиліть безперервного наукового пошуку, методологічних інновацій, удосконалення освітніх практик та творення нових смислів у сфері праці й соціально-економічного розвитку.

За цей час кафедра пройшла еволюційний шлях від класичної «економіки праці» до сучасної «соціоекономіки» — міждисциплінарного напрямку, що поєднує інструментарій економічної теорії, соціології, менеджменту, публічної політики та демографії для дослідження трансформацій у сфері праці, зайнятості, соціального захисту й розвитку людського потенціалу. На цій основі сформовано наукову школу, для якої характерним є поєднання

глибокої теоретичної рефлексії з прикладною орієнтацією на потреби держави, бізнесу та суспільства.

Історія кафедри соціоекономіки та управління персоналом концептуально відображає становлення української школи економіки праці й управління персоналом, що розвивалася в контексті суспільних трансформацій, інституційних реформ, зміни моделей зайнятості та пошуку балансу між економічною результативністю і добробутом людини праці.

Перший етап: становлення та формування наукових засад (1965-1989 роки).

Початковий етап розвитку кафедри пов'язаний із періодом індустріального зростання та розбудови системи народногосподарської освіти. У цей час домінували завдання підвищення ефективності виробництва, оптимізації використання трудових ресурсів, розроблення методів наукової організації праці, нормування та стимулювання. Саме тоді було закладено основи наукової школи економіки праці, сформовано ядро викладацького колективу, визначено ключові методологічні підходи до аналізу продуктивності праці, фонду заробітної плати, організації робочого часу.

Кафедра активно співпрацювала з провідними науковими центрами колишньої держави, брала участь у державних програмах підвищення ефективності праці та використання трудових ресурсів.

Другий етап: пошук нових орієнтирів (1990-2009 роки). Зі здобуттям Україною незалежності кафедра вступила у фазу сутнісної трансформації змісту й інструментарію наукових досліджень. Нові соціально-економічні реалії, становлення ринку праці, інституційні реформи, формування ринкових механізмів зайнятості зумовили переосмислення ролі людини праці у виробничих відносинах.

У цей період вагомого розвитку набули дослідження проблем зайнятості, безробіття, гнучких форм праці, становлення кадрового менеджменту як окремого напрямку. Було започатковано системну підготовку фахівців з управління персоналом та економіки праці, оновлено зміст освітніх програм, розроблено нові навчальні курси, що заклали основу для формування сучасної національної моделі підготовки HR-фахівців. Викладачі кафедри брали активну участь у розробленні законодавчої бази у сфері праці, зайнятості й соціального діалогу, а підготовлені ними підручники та навчальні посібники стали базовими для економічної освіти в Україні.

Третій етап: інноваційна інтеграція, європейський вимір та цифровізація (2010-2019 роки). Третій етап розвитку кафедри ха-

рактеризується інтеграцією у європейський освітній і науковий простір, посиленням міждисциплінарності та цифрової складової навчального процесу. Кафедра стала активним учасником національних і міжнародних проєктів, у тому числі програм ЄС Erasmus+ та інших міжнародних грантових ініціатив, що сприяло модернізації змісту освіти, впровадженню компетентнісного підходу, розвитку практико-орієнтованих форм навчання.

У цей час було розширено спектр освітніх програм з менеджменту персоналу, менеджменту соціальної сфери, удосконалено механізми співпраці з роботодавцями, а також активізовано використання цифрових технологій в управлінні освітнім процесом і HR-практиками.

Четвертий етап: освітньо-дослідницька синергія, стійкість, соціальна місія як відповідь на глобальні виклики (з 2020-тих років). Сучасний етап розвитку кафедри СЕУП пов'язаний із поглибленням соціоекономічного виміру досліджень, посиленням стійкості освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19, повномасштабної війни та турбулентності ринку праці. У 2021 році кафедра отримала нинішню назву — соціоекономіки та управління персоналом, що відображає зміщення акцентів від вузького розуміння економіки праці до комплексного аналізу соціально-трудових процесів, екосистеми людських ресурсів, соціальної політики та сталого розвитку.

Сьогодні кафедра СЕУП є одним із провідних науково-освітніх центрів КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. У її складі працюють 32 викладачі, серед яких — 7 докторів наук, професорів та 20 кандидатів наук, доцентів, а також навчально-допоміжний персонал. Кафедра є ініціатором, розробником і відповідальною за реалізацію шести освітніх програм: «Менеджмент персоналу» (бакалаврський та магістерський рівні); «Менеджмент соціальної сфери» (бакалаврський рівень); «Соціальний менеджмент» (магістерський рівень); «Соціоекономіка та управління персоналом» (магістерський рівень); «Соціальне забезпечення» (третій освітньо-науковий рівень). Більшість освітніх програм кафедри акредитовано Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, з яких три отримали оцінку «зразкова». Міжнародне визнання ОП «Менеджмент персоналу» (магістерський рівень), відзначеної нагородою «Пальмова гілка» (однією у 2022 р. та двома у 2024 р.), засвідчує високий рівень науково-методичного забезпечення та лідерство кафедри у сфері підготовки HR-фахівців.

Освітні ініціативи та практико-орієнтований вимір діяльності. З метою поглиблення теоретичної підготовки й формування

практичних компетентностей у сфері менеджменту персоналу на базі кафедри реалізується проєкт «HR-University KNEU». Його формат передбачає гостьові лекції, майстер-класи, тренінги, професійні кейси за участю провідних HR-експертів, що забезпечує безпосередню інтеграцію здобувачів у сучасні практики управління персоналом і сприяє професіоналізації HR-середовища. Розширення цього проєкту через «Школу юного HR» дозволило сформувати ефективний профорієнтаційний майданчик для учнівської молоді.

Важливим соціально-освітнім напрямом є діяльність Університету «Соціальні ініціативи», орієнтованого на формування соціально відповідальної поведінки майбутніх фахівців у галузі менеджменту соціальної сфери, соціального забезпечення та управління персоналом. Прогресивність організації освітнього процесу підтверджується високим рівнем працевлаштування випускників у бізнес-структурах, органах державної влади й місцевого самоврядування, установах освіти і науки, державних підприємствах та громадських організаціях.

Наукова школа, пріоритети досліджень та публікаційна активність. Науково-дослідна діяльність кафедри послідовно виступає ключовою складовою її розвитку. Професор А. М. Колот одним із перших у незалежній Україні започаткував системні дослідження у сфері соціально-трудових відносин, ринку праці, соціального партнерства, згуртованості та відповідальності суб'єктів соціально-трудової сфери. Сформована ним наукова школа, яку розвивають професори С. О. Цимбалюк, Г. С. Лопушняк, І. Л. Петрова, Ю. М. Маршавін та інші, забезпечує безперервність наукових традицій і водночас відкритість до нових концепцій — гідної праці, соціальної відповідальності, соціального діалогу, «зеленої» та цифрової трансформації.

Наукові пріоритети кафедри зосереджені на комплексному вивченні трансформацій у сфері праці та соціальної політики, зокрема: збереженні та розвитку людського потенціалу; функціонуванні екосистеми людських ресурсів; цифровізації соціально-трудової сфери; розвитку концепцій «Праця 4.0» і «Праця 5.0»; удосконаленні соціальної політики та системи соціального захисту; розбудові інститутів соціального діалогу й соціального капіталу; підвищенні продуктивності праці та модернізації компенсаційної політики; впровадженні сучасних механізмів управління працею.

Висока результативність наукових досліджень відображається у значному публікаційному доробку. Лише за останні п'ять років

за участі викладачів кафедри видано 69 монографій, у тому числі 24 іноземними мовами, спостерігається стабільне зростання кількості публікацій у виданнях, що індексуються Scopus та Web of Science, розвиваються нові напрями монографічних досліджень.

Про високий професіоналізм та інноваційну активність кафедри свідчать її рейтингові досягнення — протягом останніх п'яти років вона стабільно входить до п'ятірки кращих кафедр Університету. У 2022 році кафедра посіла перше місце серед кафедр КНЕУ ім. В. Гетьмана за рейтингом інноваційної активності.

Міжнародна співпраця та інтеграція у глобальний науковий простір. Викладачі кафедри активно долучаються до реалізації міжнародних освітніх і наукових проєктів, розвивають партнерства з університетами ЄС та інших країн, беруть участь у програмах академічної мобільності, виступають із гостьовими лекціями за кордоном. Серед реалізованих проєктів — програми ЄС Erasmus+ («Центри сертифікації викладачів: інноваційні підходи до досконалості викладання» (UTTERLY, 2021-2023), «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні» (PAGOSTE, 2020-2023), «Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання» (ITE-VET, 2016-2018) та Програми ДААД «Розвиток жіночого лідерства в академічному середовищі Німеччини та України» (FLAMINGU, 2020-2023), а також актуальні дослідження, зокрема спільний зі Швейцарським національним науковим фондом проєкт щодо вдосконалення пошуку роботи та професійного добору в умовах турбулентності ринку праці.

Такі форми співпраці посилюють науковий потенціал кафедри, розширюють можливості впровадження результатів досліджень у національну практику та сприяють формуванню нових підходів до регулювання соціально-трудових процесів.

Соціальна місія, відкритість та громадянський вимір діяльності. Кафедра послідовно реалізує принципи відкритості й соціальної відповідальності. Інформація про наукові й освітні здобутки, проєкти, ініціативи кафедри систематично висвітлюється у соціальних мережах, що сприяє формуванню прозорого академічного середовища та розширює взаємодію з громадськістю. Важливе місце посідає профорієнтаційна робота, спрямована на популяризацію соціоекономічної проблематики, професій у сфері управління персоналом та соціальної політики.

Соціальна місія кафедри конкретизується через освітні та волонтерські проєкти, які зміцнюють соціальну згуртованість і під-

тримують розвиток громадянського суспільства. Створення Центру ветеранського розвитку КНЕУ стало прикладом практичної реалізації наукових напрацювань у сфері соціальної політики, реінтеграції ветеранів та їхніх сімей у цивільне життя. Викладачі й студенти кафедри беруть участь у благодійних ініціативах, підтримують військових і внутрішньо переміщених осіб, організовують збір гуманітарної допомоги, сприяючи формуванню у молоді не лише професійних, а й громадянських компетентностей.

Підсумки шестидесятирічного розвитку та перспективи формування новітніх тенденцій праці. Сучасна кафедра соціоекономіки та управління персоналом — це інтелектуальна платформа, де поєднано академічну традицію, інноваційний підхід і чутливість до викликів часу. Тут системно досліджуються проблеми праці 4.0 і 5.0, HR-менеджменту, соціальних ризиків, розвитку людського потенціалу, соціальної політики та сталого розвитку, що дає змогу позиціонувати кафедру як один із центрів сучасної соціоекономічної думки в Україні.

Підсумовуючи 60-річний шлях, кафедра не лише фіксує власну історію, а й демонструє вагомий внесок у формування новітніх тенденцій праці — від розвитку національної системи підготовки фахівців з управління персоналом до теоретико-методологічного обґрунтування соціальної політики, цифрової трансформації ринку праці, концепцій гідної праці та соціальної відповідальності. Ювілей став нагодою висловити вдячність керівництву університету, науковцям, викладачам, здобувачам, випускникам і партнерам, які в різні роки творили й примножували потенціал кафедри. Саме завдяки їхній праці збережено й посилено наукову школу, утверджено авторитет кафедри й забезпечено її стратегічну місію — бути лідером у формуванні нової культури праці та соціоекономічного розвитку України.